

Zaufanie do polityków w ostatnich dniach kampanii wyborczej

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Październik upłynął pod znakiem nabierającej tempa kampanii wyborczej przed wyborami parlamentarnymi. W mediach i na bezpośrednich spotkaniach Polacy mogli dużo częściej niż dotychczas oglądać i słuchać liderów partyjnych, a także czołowych polityków oraz osoby odpowiedzialne za prowadzenie kampanii. Wydaje się natomiast, że z pierwszego planu nieco zeszli przedstawiciele rządu, ministrowie. Podwyższona temperatura życia politycznego przed wyborami zwykle wzmacnia zainteresowanie polityką wśród obywateli, ale czy wpływa także na postrzeganie samych polityków? Zbadaliśmy to w naszym październikowym sondażu.

Tocząca się kampania wyborcza niewiele zmieniła w czołówce rankingu zaufania do polityków. Na ostatniej prostej, na tydzień przed dniem wyborów parlamentarnych¹, jego zdecydowanym liderem pozostawał prezydent Andrzej Duda. Zaufanie do głowy państwa deklarowało niespełna trzy piąte ankietowanych (56%), a więc prawie tyle samo, co miesiąc wcześniej (wzrost o 1 punkt procentowy). Nieufność do prezydenta wyrażał zaś co piąty respondent (20% – spadek o 1 punkt). Drugie miejsce na liście polityków najczęściej obdarzanych zaufaniem przypadło, tak jak we wrześniu, ustępującej premier Ewie Kopacz. Zaufanie do niej wyraziło 45% ankietowanych, a nieco ponad jedna trzecia (35%) deklarowała w stosunku do niej nieufność. Porównując te oceny do wcześniej rejestrowanych można stwierdzić, że zaangażowanie i wysiłek włożony przez szefową PO w prowadzenie kampanii, a także częsta obecność w mediach nie wpłynęły na poprawę jej wizerunku. Niemal takie same noty jak w ostatnim przedwyborczym badaniu premier Ewa Kopacz uzyskiwała w naszych sondażach zarówno miesiąc temu, jak i wcześniej – w lipcu i sierpniu br.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (305) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 15–21 października 2015 roku na liczącej 1114 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Na trzeciej pozycji przedwyborczego rankingu zaufania do polityków znalazła się wiceprezes PiS i kandydatka na premiera Beata Szydło, która minimalnie wyprzedziła w tej klasyfikacji Pawła Kukiza. Z porównania wrześniowych i październikowych ocen wynika, że również społeczny odbiór Beaty Szydło praktycznie się nie zmienił. W październikowym badaniu zaufanie do wiceprezes PiS zadeklarowało 39% ankietowanych (wzrost o 2 punkty procentowe), a nieufność – niespełna jedna trzecia (30% – wzrost o 1 punkt). Trzeba zaznaczyć, że nasz sondaż tylko w końcowej fazie realizacji zbiegł się z terminami debat telewizyjnych, a co za tym idzie – praktycznie nie uwzględni wpływu tych debat na społeczny odbiór ich uczestników.

W ciągu miesiąca poprzedzającego przedwyborczy pomiar niewiele zmieniło się także w notowaniach zajmującego czwarte miejsce Pawła Kukiza. Po wyjątkowo dobrym wyniku w maju, w kolejnych miesiącach Paweł Kukiz sukcesywnie tracił na zaufaniu społecznym, natomiast w październiku – na tydzień przed głosowaniem – można było zaobserwować wyhamowanie tej tendencji i pewną stabilizację notowań. Zaufanie do szefa ruchu Kukiz'15 utrzymało się na poziomie z września i jedynie minimalnie (w granicach błędu pomiaru) przybyło badanych mających do niego negatywne nastawienie (wzrost nieufności o 2 punkty procentowe). W ostatnim tygodniu przed wyborami w społecznych ocenach Pawła Kukiza nadal przeważały noty pozytywne (38% deklaracji zaufania wobec 30% deklaracji nieufności).

W październiku, tak jak we wrześniu, pierwszą piątkę polityków najczęściej obdarzanych zaufaniem – z niewiele słabszym wynikiem niż Beata Szydło i Paweł Kukiz – zamyka szef MSZ Grzegorz Schetyna, któremu ufa 37% ankietowanych (o 2 punkty procentowe więcej niż miesiąc temu), a nieufność wyraża 21% (spadek o 2 punkty).

Od września dość stabilne są notowania polityków zajmujących dalsze miejsca w październikowym rankingu zaufania. Na kolejnych pozycjach – z bardzo zbliżonym do wrześniowego wynikiem – lokują się: prezes PiS Jarosław Kaczyński (31% zaufania i 50% nieufności), lider Solidarnej Polski Zbigniew Ziobro (28% deklaracji zaufania, spadek o 2 punkty, i 40% deklaracji nieufności – wzrost o 1 punkt) oraz marszałek Sejmu Małgorzata Kidawa-Błońska (27% deklaracji zaufania, spadek o 2 punkty, i 12% negatywnych wskazań).

Tabela 1. Stosunek do polityków w październiku 2015

	Zaufanie		Nieufność		Obojętność	Nieznajomość
	X '15	zmiana od IX '15	X '15	zmiana od IX '15		
	w procentach					
Andrzej Duda	56	1	20	-1	19	0
Ewa Kopacz	45	-1	35	1	17	1
Beata Szydło	39	2	30	1	20	7
Paweł Kukiz	38	0	30	2	24	4
Grzegorz Schetyna	37	2	21	-2	24	13
Jarosław Kaczyński	31	-1	50	0	17	0
Zbigniew Ziobro	28	-2	40	1	23	4
Małgorzata Kidawa-Błońska	27	-2	12	1	15	41
Barbara Nowacka	25	7	10	2	17	42
Jarosław Gowin	25	-2	28	2	26	16
Tomasz Siemoniak	24	0	8	1	17	46
Bogdan Borusewicz	24	-1	13	-2	20	37
Janusz Piechociński	24	-2	22	1	25	23
Ryszard Petru	23	3	16	3	17	38
Leszek Miller	23	-5	42	1	29	2
Janusz Palikot	17	-1	57	1	21	2
Antoni Macierewicz	16	*	53	*	18	9
Janusz Korwin-Mikke	14	-3	61	2	17	6
Lena Kolarska-Bobińska	9	*	5	*	8	75
Teresa Piotrowska	6	*	8	*	10	71

Pytanie brzmiało: *Ludzie aktywni publicznie – swoim zachowaniem, tym, co mówią, do czego dążą – budzą mniejsze lub większe zaufanie. Przedstawimy teraz Panu(i) listę osób aktywnych w życiu politycznym naszego kraju. O każdej z nich proszę powiedzieć, w jakim stopniu budzi ona Pana(i) zaufanie? Odpowiadając, proszę posłużyć się skalą, na której -5 oznacza, że osoba ta budzi w Panu(i) głęboką nieufność, 0 – że jest ona Panu(i) obojętna, a +5 oznacza, że ma Pan(i) do tej osoby pełne zaufanie. Oczywiście może się Pan(i) posługiwać innymi ocenami tej skali. Jeżeli kogoś Pan(i) nie zna, proszę powiedzieć.*

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć” i odmowy odpowiedzi

* We wrześniu brak pomiaru

Tabela 2. Zmiany **zaufania** do polityków

Politycy	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	2014								2015									
	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach																	
B. Borusewicz	25	23	23	21	25	22	25	23	24	22	30	24	22	24	22	27	25	24
A. Duda	-	-	-	-	-	-	-	18	23	28	40	44	54	57	56	56	55	56
J. Gowin	27	24	26	27	32	30	29	24	27	25	25	25	-	27	25	25	27	25
J. Kaczyński	32	34	30	32	32	34	33	30	33	31	32	34	31	32	32	30	32	31
M. Kidawa-Błońska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	28	29	27
L. Kolarska-Bobińska	7	-	-	-	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
E. Kopacz	36	34	35	35	48	59	62	58	49	44	51	44	42	41	45	46	46	45
J. Korwin-Mikke	-	19	22	18	22	20	20	18	18	17	20	19	19	18	14	15	17	14
P. Kukiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58	52	48	42	38	38
A. Macierewicz	19	16	16	19	21	21	19	17	20	17	17	18	18	-	-	-	-	16
L. Miller	35	32	34	33	42	41	39	31	34	33	28	27	23	24	22	25	28	23
B. Nowacka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17	19	18	25
J. Palikot	19	17	18	17	23	19	18	21	18	19	20	22	19	19	16	16	18	17
R. Petru	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	16	17	20	23
J. Piechociński	30	27	29	27	37	34	32	34	28	29	27	27	23	26	24	28	26	24
T. Piotrowska	-	-	-	-	-	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
G. Schetyna	-	-	-	29	41	40	41	37	37	32	32	35	30	35	33	36	35	37
T. Siemoniak	13	13	12	13	18	18	19	19	-	17	20	20	16	19	20	26	24	24
B. Szydło	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	37	37	37	39
Z. Ziobro	30	24	28	30	31	33	29	28	30	27	31	29	29	31	28	28	30	28

Tabela 3. Zmiany **nieufności** do polityków

Politycy	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	2014								2015									
	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	w procentach																	
B. Borusewicz	11	9	9	12	8	9	8	8	10	12	10	12	12	12	13	12	15	13
A. Duda	-	-	-	-	-	-	-	14	16	23	20	24	24	18	19	16	21	20
J. Gowin	28	25	27	27	24	25	23	24	25	29	24	27	-	28	29	27	26	28
J. Kaczyński	48	46	46	48	49	48	47	52	48	49	47	48	50	46	48	49	50	50
M. Kidawa-Błońska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	12	11	12
L. Kolarska-Bobińska	4	-	-	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
E. Kopacz	27	26	27	32	24	17	13	17	26	32	27	35	38	36	33	34	34	35
J. Korwin-Mikke	-	50	46	53	52	54	51	52	55	57	54	55	56	56	62	64	59	61
P. Kukiz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	17	24	27	28	30
A. Macierewicz	49	48	49	47	49	49	47	48	45	51	50	49	52	-	-	-	-	53
L. Miller	32	30	30	34	27	28	27	35	34	36	37	38	47	45	47	44	41	42
B. Nowacka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	10	10	8	10
J. Palikot	53	57	57	56	53	58	54	52	56	57	57	54	56	55	62	62	56	57
R. Petru	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	9	9	13	16
J. Piechociński	15	12	12	16	12	12	16	13	18	18	20	18	21	22	23	21	21	22
T. Piotrowska	-	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
G. Schetyna	-	-	-	22	17	20	17	17	23	29	23	23	25	25	26	24	23	21
T. Siemoniak	6	4	6	5	5	4	6	6	-	9	7	10	11	10	9	8	7	8
B. Szydło	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	20	23	29	30
Z. Ziobro	39	41	38	37	39	36	40	39	40	41	38	40	39	38	42	41	39	40

Po jednej czwartej deklaracji zaufania otrzymali w naszym przedwyborczym sondażu: startujący z list PiS szef Polski Razem Jarosław Gowin i liderka Zjednoczonej Lewicy Barbara Nowacka (po 25%). Notowania typowanego na przyszłego ministra obrony Jarosława Gowina okazały się nieznacznie niższe od wrześniowych. W październiku zaufanie do lidera Polski Razem zadeklarowało o 2 punkty procentowe mniej badanych niż przed miesiącem i o tyle samo zwiększył się odsetek osób, które mu nie ufają (wzrost z 26% do 28%). Ostatnie tygodnie wyborczej rywalizacji przyniosły natomiast dość wyraźny wzrost popularności liderki Zjednoczonej Lewicy Barbary Nowackiej, która dopiero na końcowym etapie przygotowań do wyborów stała się oficjalnie twarzą tej koalicji. W okresie dzielącym wrześniowy i październikowy sondaż jej rozpoznawalność wzrosła o 11 punktów procentowych (z 47% do 58%). Jednocześnie wraz ze wzrostem liczby identyfikujących ją osób dość znacznie zwiększyła się grupa badanych deklarujących do niej zaufanie (wzrost o 7 punktów procentowych), a tylko minimalnie przybyło tych, którzy jej nie ufają (wzrost nieufności z 8% we wrześniu do 10% w październiku).

Na zbliżonym poziomie – blisko jednej czwartej wskazań – kształtuje się zaufanie do wciąż relatywnie słabo identyfikowanych przez ogół respondentów, generalnie jednak dość dobrze ocenianych przez rozpoznające ich osoby przedstawicieli rządzącej koalicji – marszałka Senatu Bogdana Borusewicza, szefa MON Tomasza Siemoniaka oraz wicepremiera i prezesa PSL Janusza Piechocińskiego. Zaufanie do każdego z tych polityków wyraża po 24% ankietowanych. W tym gronie politykiem relatywnie najmniej znanym (46% deklaracji nieznanomości), ale zarazem najlepiej ocenianym przez identyfikujące go osoby pozostaje szef MON Tomasz Siemoniak. W jego ocenach zaufanie wyraźnie dominuje nad nieufnością (24% wobec 8%). Pozytywne nastawienie przeważa także w społecznych ocenach trochę częściej rozpoznawanego (63% deklaracji znajomości) marszałka Senatu Bogdana Borusewicza (24% zaufania i 13% nieufności). W świetle deklaracji badanych raczej mało wyrazistym i dość ambiwalentnie odbieranym politykiem pozostał lider PSL Janusz Piechociński. W jego październikowych notowaniach zaufanie i nieufność niemal się równoważą (odpowiednio: 24% i 22%), a stosunkowo najliczniejszą grupę wśród oceniających go osób stanowią respondenci mający doń stosunek obojętny (25%). Od września żaden z tych polityków ani znacząco nie zyskał, ani też nie stracił w ocenie badanych. Różnice wskazań utrzymują się w granicach błędu pomiaru.

Kolejne miejsca w przedwyborczym rankingu zaufania do polityków przypadły szefowi SLD Leszkowi Millerowi oraz liderowi Nowoczesnej Ryszardowi Petru. Zaufanie do obu tych polityków zadeklarowało po 23% badanych.

Leszek Miller po wrześniowym niewielkim wzroście notowań stracił w opinii badanych (spadek zaufania o 5 punktów procentowych), tym samym jego oceny powróciły do poziomu z maja – sierpnia br.

Z kolei Ryszard Petru w ostatniej fazie kampanii wyborczej wyraźnie zyskał na rozpoznawalności, ale też wraz ze wzrostem liczby identyfikujących go osób stał się politykiem postrzeganym nieco bardziej kontrowersyjnie. W okresie dzielącym kolejne sondaże odsetek rozpoznających go osób wzrósł o 9 punktów procentowych i pod koniec kampanii wyborczej identyfikowało go już 62% respondentów. Spory wzrost znajomości nie przełożył się jednak na wzrost pozytywnych ocen tak jednoznacznie, jak w przypadku liderki Zjednoczonej Lewicy, ponieważ Ryszardowi Petru w takim samym stopniu przybyło sympatyków, co przeciwników (wzrost zaufania o 3 punkty i taki sam wzrost nieufności). Niemniej jednak w jego ocenach nadal wyraźnie przeważają noty pozytywne (23% deklaracji zaufania wobec 16% deklaracji nieufności).

Spośród polityków uwzględnionych w październikowym sondażu mniejszym zaufaniem darzone są już tylko osoby najmniej znane i nierozpoznawane przez zdecydowaną większość badanych, a także politycy powszechnie znani, ale od dawna zaliczający się do najbardziej kontrowersyjnych i krytycznie postrzeganych osobowości sceny politycznej. Do tej ostatniej kategorii zaliczają się m.in.: lider wchodzącego w skład Zjednoczonej Lewicy Twojego Ruchu Janusz Palikot i szef partii KORWiN Janusz Korwin-Mikke, a także wiceprezes PiS Antoni Macierewicz. Na tydzień przed wyborami Januszowi Palikotowi ufało zaledwie 17% ankietowanych, podczas gdy nieufność deklarowało 57%. Równie niewielkim zaufaniem darzony jest zaliczający się od dawna do polityków bardzo krytycznie postrzeganych Antoni Macierewicz (16% deklaracji zaufania i 53% nieufności). Spośród wszystkich liderów partyjnych relatywnie najgorsze notowania ma jednak Janusz Korwin-Mikke. Zaufanie do założyciela i lidera partii KORWiN deklaruje tylko 14% respondentów (o 3 punkty procentowe mniej niż we wrześniu), natomiast nieufność w stosunku do niego wyraża aż 61% (wzrost o 2 punkty).

Ostatnie miejsca w październikowym rankingu zaufania do polityków przypadły nierozpoznawanym przez ogromną większość badanych przedstawicielkom ustępującego gabinetu rządowego – minister nauki i szkolnictwa wyższego Lenie Kolarskiej-Bobińskiej oraz szefowej MSW Teresie Piotrowskiej. Leny Kolarskiej-Bobińskiej nie rozpoznaje 75%

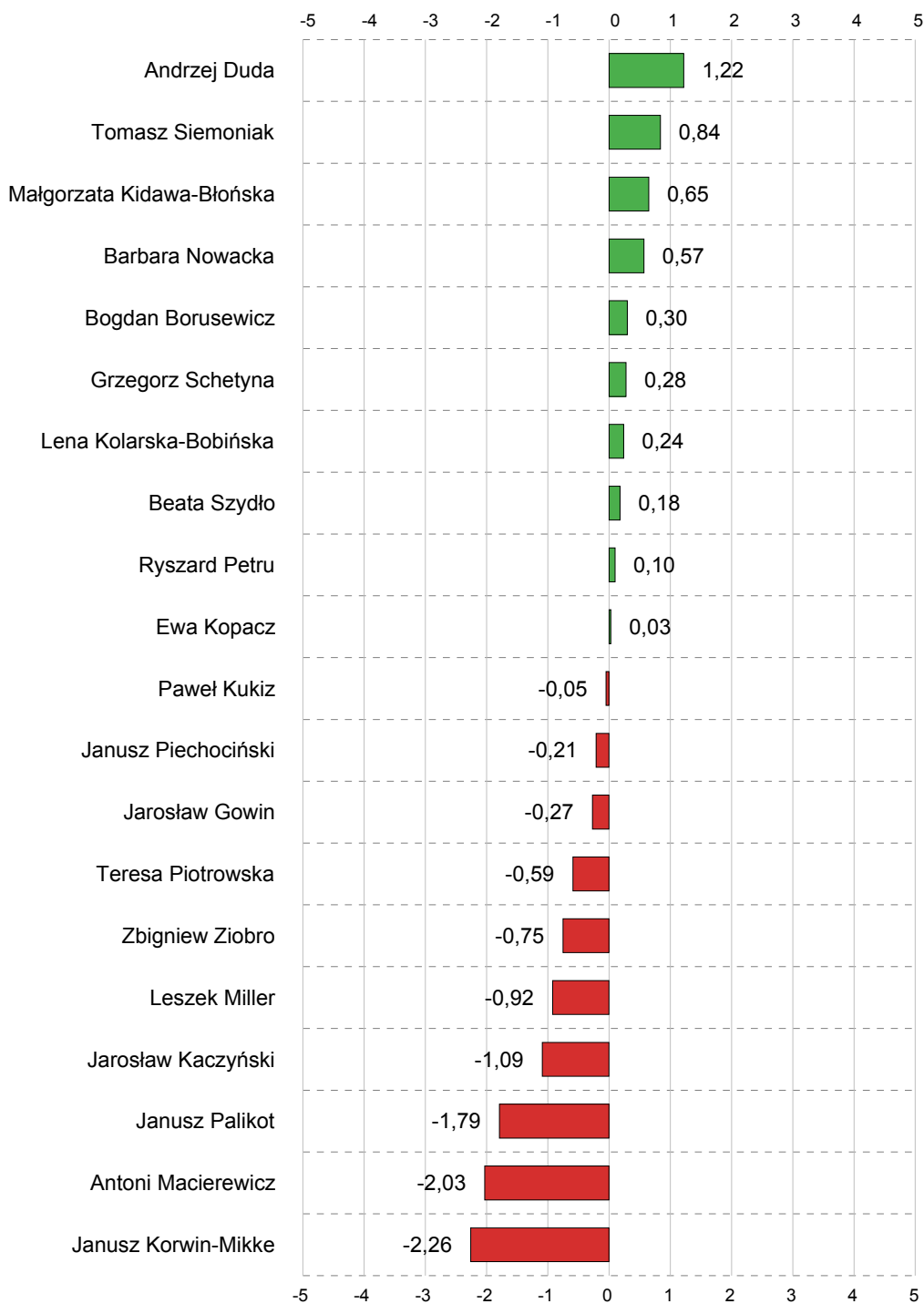
ankietowanych. Przez identyfikujące ją osoby odbierana jest jednak raczej pozytywnie – zaufaniem darzy ją co jedenasty respondent (9%), a co dwudziesty (5%) jej nie ufa. Niewiele lepiej znaną postacią jest szefowa MSW – nie rozpoznaje jej 71% ankietowanych. W społecznym odbiorze Teresy Piotrowskiej przeważają natomiast oceny negatywne – zaufaniem darzy ją zaledwie 6% ankietowanych, nie ufa jej zaś 8% respondentów.

Z porównania wrześniowych i październikowych notowań polityków wynika, że przynajmniej do ostatniego tygodnia kampanii wyborczej i wieńczących ją telewizyjnych debat niewiele zmieniło się w społecznych ocenach czołowych przedstawicieli życia politycznego, w tym liderów partyjnych, uosabiających rywalizujące w wyborach siły polityczne. Do nielicznych należą politycy, w przypadku których można mówić o jakiegokolwiek znaczącej zmianie ich dotychczasowych notowań. Co znamienne, dotyczy to głównie polityków debiutujących na wielkiej scenie w roli liderów politycznych i *de facto* dopiero tworzących swój publiczny wizerunek, takich jak Barbara Nowacka i Ryszard Petru. W okresie dzielącym kolejne pomiary ta para polityków ponownie zyskała na rozpoznawalności, jednak o poprawie wizerunku można mówić tylko w przypadku Barbary Nowackiej, której wraz ze wzrostem znajomości przybyło sympatyków (wzrost zaufania o 7 punktów procentowych). W przypadku Ryszarda Petru oznacza to jedynie polaryzację dotychczasowych ocen – z jednej strony niewielki wzrost zaufania, a z drugiej równie nieduży wzrost nieufności. Z kolei jedynym politykiem, którego oceny na ostatniej prostej przed wyborami uległy pogorszeniu, jest Leszek Miller (spadek zaufania o 5 punktów). Notowania pozostałych uwzględnionych w badaniu przedstawicieli sceny politycznej nie zmieniły się znacząco od poprzedniego pomiaru.

ŚREDNIE OCEN

W naszym sondażu badani oceniają poszczególnych polityków posługując się 11-punktową skalą, której skrajne punkty można określić z jednej strony jako głęboką nieufność (-5), z drugiej zaś jako pełne zaufanie (+5). Omawiane powyżej dane informowały o zasięgu społecznego zaufania i nieufności. Prezentowane były łączne odsetki badanych wyrażających zaufanie (wskazania punktów od +1 do +5), obojętność (0) lub nieufność (od -1 do -5) do poszczególnych polityków, a także stopień ich nieznaności, które odnosiły się do ogółu respondentów. Natomiast średnia ocen jest syntetyczną miarą pozwalającą uchwycić siłę zarówno pozytywnych, jak i negatywnych nastawień, przy wyeliminowaniu różnic wynikających ze stopnia znajomości poszczególnych polityków.

RYS. 1. ZAUFIANIE DO POLITYKÓW W PAŹDZIERNIKU 2015 – ŚREDNIE OCEN NA SKALI OD -5 „GŁĘBOKA NIEUFNOŚĆ” DO +5 „PELNE ZAUFIANIE”

Podobnie jak miesiąc wcześniej, w październiku najlepiej odbieranym przedstawicielem klasy politycznej jest prezydent Andrzej Duda (średnia ocen 1,22). Drugie miejsce w rankingu średnich, również świadczące o dużej przewadze zaufania nad nieufnością, przypadło wicepremierowi i szefowi MON Tomaszowi Siemoniakowi (0,84). Do grona wyraźnie pozytywnie odbieranych polityków zaliczają się również Małgorzata Kidawa-Błońska (0,65) i Barbara Nowacka (0,57). Zaufanie dość znacznie przeważa jeszcze nad nieufnością w nastawieniu do marszałka Senatu Bogdana Borusewicza (0,30), Grzegorza Schetyny (0,28), Leny Kolarskiej-Bobińskiej (0,24) i – w mniejszym stopniu – w stosunku do Beaty Szydło (0,18). Dodatnią średnią, ale bliską już wartości środka skali, a więc wskazującą na niemal całkowite równoważenie się pozytywnych i negatywnych ocen uzyskali Ryszard Petru (0,10) i Ewa Kopacz (0,03). Podobnie odbierany jest Paweł Kukiz (-0,05). Pozostali politycy jawią się badanym już raczej w niekorzystnym świetle.

O stosunkowo niewielkiej przewadze negatywnych ocen można jeszcze mówić w przypadku lidera PSL Janusza Piechocińskiego (-0,21) i szefa Polski Razem Jarosława Gowina (-0,27). Wyraźnie niekorzystnie wypada natomiast bilans ocen Teresy Piotrowskiej (-0,59), a zdecydowanie negatywnie – średnie ocen Zbigniewa Ziobry (-0,75), Leszka Millera (-0,92) i Jarosława Kaczyńskiego (-1,09). Jeszcze gorszy bilans ocen ma Janusz Palikot (-1,79). Jednak najsilniejsze negatywne emocje budzą wśród Polaków Antoni Macierewicz (-2,03) i Janusz Korwin Mikke (-2,26).

Porównanie średnich z dwóch kolejnych pomiarów pokazuje niewielką skalę zmian w społecznych ocenach polityków na ostatnim etapie kampanii wyborczej. Przynajmniej do czasu debat telewizyjnych, których wpływu na preferencje wyborcze i stosunek do liderów nie jesteśmy tu w stanie określić, żaden z polityków ani nie zyskał, ani nie stracił znacząco w opinii badanych. Nawet nieliczne zmiany w ocenach, jakie rejestrowaliśmy na poziomie zagregowanych deklaracji zaufania i nieufności, takie jak poprawa notowań Barbary Nowackiej i pogorszenie się ocen Leszka Millera, okazały się mieć bardzo słabe natężenie i nie zaważyły w stopniu istotnym statystycznie na dotychczasowym bilansie ocen tych polityków.

Tabela 4

Politycy (uszeregowanie według kierunku i wielkości zmian)	Zmiany średnich zaufania na skali od -5 do +5		
	IX '15	X '15	Różnica
Barbara Nowacka	0,39	0,57	0,18
Bogdan Borusewicz	0,20	0,30	0,10
Andrzej Duda	1,13	1,22	0,09
Beata Szydło	0,10	0,18	0,08
Małgorzata Kidawa-Błońska	0,58	0,65	0,07
Grzegorz Schetyna	0,24	0,28	0,04
Tomasz Siemoniak	0,81	0,84	0,03
Paweł Kukiz	-0,07	-0,05	0,02
Ryszard Petru	0,13	0,10	-0,03
Jarosław Gowin	-0,23	-0,27	-0,04
Ewa Kopacz	0,08	0,03	-0,05
Janusz Palikot	-1,73	-1,79	-0,06
Jarosław Kaczyński	-1,01	-1,09	-0,08
Janusz Piechociński	-0,13	-0,21	-0,08
Zbigniew Ziobro	-0,64	-0,75	-0,11
Janusz Korwin-Mikke	-2,09	-2,26	-0,17
Leszek Miller	-0,74	-0,92	-0,18

Różnice średnich ocen nieistotne statystycznie na poziomie 0,05

Na ostatniej prostej przed wyborami największym zaufaniem Polaków cieszyły się najważniejsze osoby w państwie – prezydent Andrzej Duda oraz premier Ewa Kopacz. Na trzeciej pozycji przedwyborczego rankingu zaufania do polityków znalazła się kandydatka na premiera Beata Szydło, która w październiku minimalnie wyprzedziła Pawła Kukiza. Tak jak we wrześniu pierwszą piątkę polityków najczęściej obdarzanych zaufaniem zamyka szef MSZ Grzegorz Schetyna.

Największą nieufność badanych nadal budzą Janusz Korwin-Mikke, Janusz Palikot, a także Antoni Macierewicz i Jarosław Kaczyński.

W okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory postrzeżenie najważniejszych postaci na scenie politycznej praktycznie się nie zmieniło. Może to świadczyć o dosyć ospalej i niemrawej kampanii wyborczej – przynajmniej do czasu debat telewizyjnych. Także liderzy partyjni, często pokazujący się w mediach, niewiele zyskali na zaufaniu społecznym, choć stali się bardziej rozpoznawalni.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA